

Prof. dr hab. Wojciech Czarny
Wydział Wychowania Fizycznego
Uniwersytet Rzeszowski

Rzeszów 23.05.2017

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr. Damiana Pawlika

pt. „Uwarunkowania morfologiczne i funkcjonalne efektywności działań w grze
w piłkę siatkową dziewcząt 13-letnich”

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska Pana Damiana Pawlika dotyczy- zgodnie z sformułowaniem w pracy problemem naukowym- **„Oceny budowy morfo- funkcjonalnej dziewcząt 13-letnich wyselekcjonowanych do kadry wojewódzkiej Dolnego Śląska w piłce siatkowej oraz oceny zróżnicowania morfo- funkcjonalnego w zależności od efektywności działań w grze 2x2.”**

W odniesieniu do tak zarysowanej problematyki pragnę stwierdzić na wstępie, że temat został w mojej opinii sformułowany prawidłowo i adekwatnie do treści całej rozprawy.

Rola recenzenta nie jest łatwa; mierzę się z nią ilekroć kierowana jest do mnie prośba o opinię na temat przesłanych mi prac. Zdaje sobie sprawę, że konieczne jest zawsze znalezienie równowagi między tym co „mi się wydaje” a tym, co jest obiektywne. Nie jest to zadanie łatwe, zatem w punkcie wyjścia, przystępując do napisania swojego zdania na jakiś temat, zakładam swoją otwartość na dyskusję z autorem podczas publicznej obrony.

Mając na uwadze powyższe sugestie należy przyjąć, że mgr Damian Pawlik podjął temat bardzo oryginalny, ważny poznawczo, cenny i niezwykle aktualny.

Struktura pracy

Struktura dysertacji jest typowa dla prac z obszaru nauk o kulturze fizycznej. Pierwsza część- teoretyczna ma przybliżyć potencjalnemu czytelnikowi omawiane zagadnienia, ich tło oraz dostępny stan wiedzy na temat, któremu poświęcono pracę, co Autor tu czyni. Pod względem formalnym przedstawiona do recenzji praca stanowi oprawiony wydruk komputerowy, liczący 154 strony, podzielony na pięć numerowanych rozdziałów zaprezentowanych w klasycznej formie. Uzyskane w badaniach wyniki zamieszczono w 63 tabelach i zilustrowano 18 rycinami. Układ i strukturę pracy należy uznać za poprawny i zawierający rozdziały niezbędne dla rozpraw doktorskich.

Założenia i cel pracy

W tej części dysertacji przedstawione zostały 3 cele badań do realizacji którego postawiono 4 pytania badawcze, ale nie przyjęto żadnej hipotezy co w mojej opinii jest dość dużym mankamentem. Koniecznym jest w postępowaniu metodologicznym w naukach przyrodniczych, żeby w tym miejscu postawić trafne pytania badawcze i dobrze sformułowane hipotezy. Jest to temat dyskusyjny, wszak nie ma jednakowego standardu w tym zakresie, w różnych koncepcjach metodologicznych prezentowane są odmienne podejścia; osobiście jednak uważam, że wprowadzenie hipotez wprowadza do pracy badawczej ład i pomaga w opisie wyników, a w konsekwencji prowadzenie w odpowiedni sposób dyskusji. Mam również zastrzeżenia dotyczące 3 i 4 pytania na które w mojej opinii można dać odpowiedź nie robiąc żadnych badań. Narzędzia badawcze oparte na różnych metodach zostały dobrane prawidłowo i bardzo dokładnie opisane w tym rozdziale.

Trafne jest też uzasadnienie wyboru i podjęcie tematu. Autor wskazuje, że: *Ze względu na wprowadzenie licznych zmian w przepisach gry oraz nowych rozwiązań techniczno-taktycznych charakter gry w piłkę siatkową umacnia się jako szybkościowo-siłowy. Warto się zatem zastanowić, jaki poziom cech i zdolności powinien posiadać współczesny siatkarz oraz w jaki sposób go diagnozować. Dotychczas zalecane przez PZPS zestawy testów motorycznych (MTSF i ocena potencjału motorycznego) obarczone są dużym błędem pomiarowym ze względu na formę prowadzonych badań. Ponadto w literaturze przedmiotu nie doszukano się jednoznacznych wyników wskazujących na związki dotychczas stosowanych testów ze skutecznością czy*

efektywnością działań podczas gry. Zasadne wydawałoby się stworzenie zestawu testów – na podstawie charakterystyki piłki siatkowej oraz nowoczesnej technologii popartej badaniami naukowymi – który zawierałby fundamentalne zmienne mające istotny związek z efektywnością gry oraz interdyspozycje wspomagające ujawnienie się zmiennej fundamentalnej podczas wykonywania działań w grze.

Analizując powyższe doniesienia dotyczące zespołowej gry sportowej o tak wyraźnym podziale zadań na boisku, należy zwrócić szczególną uwagę na fizyczne możliwości jednostki w zakresie efektywnego wykonywania zadań na boisku. Dlatego też zasadne wydaje się zakwalifikowanie się zawodniczek do danej specjalizacji na boisku m.in. pod kątem parametrów morfologicznych, uzupełnionych atrybutami funkcjonalnymi. Warto tu uwzględnić zwłaszcza zawodniczki o znacznej wysokości ciała, długich kończynach, charakteryzujące się niskim poziomem endomorfii oraz młodszym od rówieśniczek wiekiem kostnym.

Wyniki tych badań mogą posłużyć trenerom do indywidualnego programowania i planowania cykli treningowych z uwzględnieniem różnic pomiędzy zawodniczkami, a także pomóc w określeniu predyspozycji poszczególnych zawodniczek do osiągnięcia mistrzostwa sportowego.

Tak postawione pytania i poruszany w pracy problem badawczy wskazuje na oryginalność i aktualną wagę podjętego tematu.

Materiał i metody badawcze

Jakie są oczekiwania czytelnika, który sam prowadzi badania, od rozdziału „Materiał i metody”? Oczekuje on aby sposób wykonania badań przedstawiony został na tyle jasno, by badania takie można było przeprowadzić, a następnie powtórzyć. Rozdział ten został bardzo szczegółowo rozpisany na 26 stronach rozprawy doktorskiej co świadczy o dużej skrupulatności i dokładności autora. Badanie zostało przeprowadzone na 12 zawodniczkach w wieku 13 lat, które zostały powołane do reprezentacji wojewódzkiej Dolnego Śląska w piłce siatkowej. Dziewczęta zostały wyselekcjonowane spośród wszystkich klubów i szkół Dolnego Śląska na podstawie umiejętności siatkarskich oraz predyspozycji do gry w piłkę siatkową. Z uwagi na charakterystykę materiału badawczego większość obliczeń była oparta o elementy

opisu statystycznego oraz statystyki matematycznej. Do wyznaczenia korelacji prostej określono współczynnik rang uporządkowania p-Spearmana, który rekomenduje się przy analizowanych małych liczebnościach. Uzyskane wyniki poddane zostały także regresji wielorakiej (krokowej postępującej). Autor tu słusznie wskazuje, że przy tak małej liczebności materiału prawie niemożliwe było uzyskanie istotnie statystycznie modelu regresyjnego dlatego przyjął „model liberalny” ustalając poziom istotności $\alpha = 0,10$ zamiast zwykle stosowanego $\alpha = 0,05$.

W przypadku badań dotyczących człowieka niezbędne jest posiadanie opinii komisji bioetycznej badań stosownej jednostki nadzorującej projekt co zostało przedstawione w tym rozdziale. Ten zaplanowany proces badawczy został zaakceptowany w przez Senacką Komisję ds. Etyki Badań Naukowych Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu.

Wyniki badań i dyskusja

Kolejny (4) rozdział poświęcony został zaprezentowaniu rezultatów badań ich omówienie i dyskusję. Na uwagę zasługuje starannie wykonane omówienie wyników przeprowadzonych badań i odpowiednie interpretacje z dokonanych analiz statystycznych. Całość ułożona jest logicznie, a forma prezentacji jest dość przejrzysta. Niestety dostrzegam tu pewne, subiektywne mankamenty. Pierwszy, zasadniczy, to przedstawienie zbyt dużej ilości wszystkich wyników badań i bardzo, nad wyraz precyzyjnej ich prezentacji, niekoniecznie odpowiadających ściśle na postawione cele badawcze pracy. Może doktorant uwzględnić tą uwagę i zaprezentować rezultaty swojego eksperymentu, a na pewno warto, podczas przygotowania rozprawy doktorskiej do późniejszej publikacji co znacznie ułatwiłoby potencjalnemu czytelnikowi odbiór omawianych problemów i opisanych z tym zjawisk.

Na uwagę zasługuje fakt odpowiedniego interpretowania i wnioskowania doktoranta stwierdzając, że: *„prezentowane w pracy wyniki stanowią kierunek, który należy podjąć w celu prawidłowej próby identyfikacji dziewcząt do szkolenia w ramach reprezentacji wojewódzkich czy reprezentacji Polski w piłce siatkowej. Należy jednak przeprowadzić dalsze badania, które pozwoliłyby na weryfikację uzyskanych wyników”*.

Poczynione uwagi nie zmieniają jednak wrażenia, że Doktorant wie co badać i podąża konsekwentnie w całej pracy obraną wcześniej drogą.

Dyskusja na tle prezentowanych wyników innych autorów uwalnia nieco inwencji twórczej i pozwala na pełniejsze rozwinięcie skrzydeł. Stąd też, jakkolwiek nie jest to łatwa do napisania część, jest także bardzo ważna i niezwykle istotna w tego typu pracach. Jest to w mojej opinii newralgiczna część pracy, która wskazuje na dojrzałość i przygotowanie merytoryczne Doktoranta. Ten egzamin Kandydat na stopień doktora zdał bardzo dobrze przeplatując dyskusję wraz z prezentacją i omówieniem wyników prezentowanych badań w sposób ciągły. Rozdział ten jest przeprowadzony w sposób obszerny i poprawny, zawiera wiele interesujących informacji wyjaśniających uzyskane wyniki i konfrontujących je z badaniami innych autorów. Prowadzenie dyskusji jest ostrożne, jasne i systematyczne. Wskazuje na dobrą umiejętność oceny i interpretacji wyników.

Cały rozdział jest bezpośrednio i merytorycznie związany z zagadnieniami rozprawy co stanowi wg. mnie najlepszą część pracy.

Wnioski

Tej części nie będę szczegółowo omawiał, ponieważ w mojej opinii wnioski są trafne i czytelne odpowiadające na postawione wcześniej cele pracy. Wskazują one, że uzyskane wyniki badań nie pozostają bez istotnego znaczenia w obszarze analizowanego tematu, będąc silną przesłanką do dalszych badań i analiz w tym zakresie.

Piśmiennictwo

Przedstawiony zbiór piśmienniczy przedstawiony został na 16 stronach rozprawy w zdecydowanej większości z ostatnich 15 lat, jest dobrze dobrany i wykorzystany w całym tekście pracy.

Uwagi końcowe

- Nie jestem do końca pewien czy został zrealizowany cel aplikacyjny skoro praktycznie nie było różnic oprócz przyjęcia zagrywki 24%?
- Rodzaj „małej” gry, czyli 2x2 pomimo, że jest to piłka siatkowa (a raczej mini-siatkówka) jest bardzo, jeżeli można tak powiedzieć, oddalony od gry właściwej 6x6. Głównym celem w małych grach jest działanie w modułach z podwyższoną częstotliwością.

- Czy grupa badawcza składająca się z 12 zawodniczek kadry województwa może być „modelem mistrzowskim”, raczej nie? Jak sam autor zauważył wydaje się potrzebne zwiększenie grupy badawczej o kolejne (jednostki, grupy).

- Z pewnością można uznać sporą pracę jako wypracowanie narzędzia, które jak najbardziej można powielać, czy też weryfikować.

- Wskazane zalecenia potrzeby zmiany modelu identyfikacji talentów sportowych w piłce siatkowej są jak najbardziej zasadne. Jednak wydaje się równie zasadnym by przy zmianie takiego narzędzia proponowanymi „badaniami przesiewowymi” obejmować zdecydowanie większą populację młodzieży uprawiającą daną dyscyplinę sportową w kierunku szybszego i trafniejszego rozpoznawania osobników o preferowanych w piłce siatkowej/sporcie predyspozycjach.

- Jeżeli brak jest różnic w tym wieku (13 lat to kategoria młodzik - czyli nie wprowadza się specjalizacji pozycji i nie ma libero) no to jak inaczej ukierunkowywać szkolenie skoro główną zasadą na tym etapie jest szkolenie wszechstronne ukierunkowane na:

1. Przenoszenie gry do szóstek.
2. Przejście od zrealizowania zadania do poprawnego wykonania.
3. Opanowanie modelu technicznego ruchu – czynności.
4. Poprawianie, doskonalenie, automatyzacje podstawowych elementów technicznych takich jak: naskok, atak, blok, zagrywka, przyjęcie- proponuję przeglądnięcie systemu „od Smyka do Zawodnika” PZPS.

- Ciekawi mnie również jakie opinie w kontekście uzyskanych wyników mieli trenerzy tej grupy?

Pamiętać jednak należy że, sport dzieci i młodzieży, niezależnie od programowych celów perspektywicznego kształtowania najwyższego poziomu sportowego, jest przede wszystkim procesem wychowawczym.

Spoglądając na całokształt pracy mgra Damiana Pawlika należy docenić wkład jaki włożył w prowadzenie procesu badawczego oraz przygotowanie rozprawy, jednak ważnym aspektem są również wnioski merytorycznie dla praktyki trenerskiej w zakresie treningu piłki siatkowej na podstawie osiągniętych przez niego wyników. W tym miejscu chciałbym zwrócić uwagę na doświadczenie i staż treningowy

zawodniczek powołanych do kadry wojewódzkiej, gdyż nie zostało to określone. Wybrane dziewczęta pochodzą z różnych klubów województwa dolnośląskiego, co wiąże się ze zróżnicowaniem daty rozpoczęcia treningów piłki siatkowej, różnymi formami prowadzonych treningów w poszczególnych ośrodkach, poziomem oraz ich intensywnością. Oczywistym jest że zawodniczki, które rozpoczęły trening wcześniej powinny charakteryzować się wyższymi umiejętnościami technicznymi co powinno przekładać się na ich skuteczność w grze 2x2. Jest to rzecz warta uwzględnienia w dalszej pracy badawczej. Celem pracy trenerskiej jest m.in. odniesienie sukcesu, jednak dla każdego trenera sukces ma inną miarę. Uważam iż największym (niekoniecznie najważniejszym) sukcesem trenerów jest wykształcenie zawodników walczących o najcenniejsze trofeum jakim jest medal olimpijski. W procesie selekcji sportowej charakterystyczne jest iż osoby o niższych wartościach morfologicznych i umiejętności technicznych w młodszym wieku, rozwijają się lepiej i dłużej w kontekście seniorskiej kariery sportowej, więc czy dobrym postępowaniem jest odrzucenie zawodniczek które słabiej wypadły w testach? Wiek 13 lat jest okresem przejściowym i stosowanie w tym miejscu kryteriów selekcji typu C jest w mojej opinii dużym błędem. Sporty zespołowe są najtrudniejszymi do technicznej oceny sportami występującymi na świecie ze względu na swój wyjątkowy charakter. Współpraca pomiędzy zawodniczkami, poruszający się obiekt (piłka), oraz przeciwnik i jego gama potencjalnych rozwiązań danej sytuacji sprawia iż ocena sprowadzająca się do prostego i jasnego wyniku jest niemożliwa, tym bardziej należy docenić próbę podjęcia tego zagadnienia przez mgra Damiana Pawlika w dysertacji doktorskiej oraz poszukiwania sposobu poprawy narzędzi diagnostycznych dla trenerów piłki siatkowej.

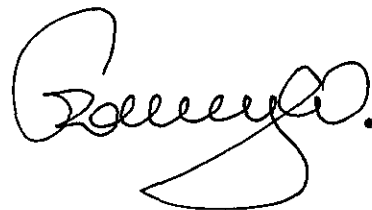
Dokonując oceny pracy, stwierdzam, że została ona przygotowana starannie. Uważna lektura pozwoliła mi na dostrzeżenie tylko kilkunastu błędów językowych i tzw. literówek, które wymagają poprawek.

Podsumowując stwierdzam, że istnieje konieczność kontynuowania postępowania badawczego w tym zakresie. Jestem przekonany, że Doktorant jest osobą dobrze przygotowaną pod względem merytorycznym i metodologicznym do sprostania w przyszłości temu wyzwaniu. Mam również nadzieję, że przedstawione uwagi krytyczne, z których większość ma charakter subiektywny, pozwolą choć po części zainspirować do dalszej pracy naukowo-badawczej oraz uczynić ocenianą pracę jeszcze lepszą przed złożeniem jej do druku.

Konkluzja końcowa

W moim przekonaniu praca doktorska Pana mgr. Damiana Pawlika spełnia wymogi ustawowe pod względem formalnym jak i merytorycznym co kwalifikuje Ją do nadania stopnia nauk o kulturze fizycznej. Wnoszę zatem do Wysokiej Rady Wydziału Wychowania Fizycznego we Wrocławiu o dopuszczenie Pana mgr. Damiana Pawlika do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Wojciech Czarny

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Wojciech Czarny', with a stylized flourish at the end.